

Kap 111 : Silvia Sommerlath (V) – Yrkeskvinnan vid hans sida.

Carl Gustafs närmaste släkt var inledningsvis angelägen om en ståndsmässig brud så att han inte riskerade förlora arvsrätten. Adelsblodet förefaller dock ha varit en större fråga i tidningarna än bland slakten. Prinsessan Birgittas ståndpunkt var att Carl Gustaf själv var adlig och det räckte. Det fanns en viss besvikelse över att Carl Gustaf inte hade hållit fast vid någon av sina tidigare flickvänner som faktiskt var födda i det som då var kvar av den svenska högadeln, främst då Titti Wachtmeister. Det hade förenklat saken. Sibylla hoppades att Carl Gustaf skulle gifta sig med en svenska så att bruden inte fick lika många bekymmer som hon själv hade haft.¹

Carl Gustafs situation liknade i början kronprins Harald av Norge som fick kämpa i nio år innan han 1968 med faderns medgivande kunde äkta en kvinna ur borgerligheten, Sonja Haraldsen. På det viset hade Carl Gustaf och Silvia tur. Svensk lag var sådan att när Carl Gustaf 1973 besteg tronen kunde han gifta sig med vem han ville. Ändå dröjde det till 1976 innan han kom till beslut. Orsakerna var flera:

- De svenska hovkretsarnas och dem närståendes reaktioner visade att det fanns ett motstånd mot att välja någon utanför adeln som hustru. Carl Gustaf fick ett stort antal protestbrev från olika håll och det publicerades mängder av insändare i ämnet. Carl Gustaf upplevdes vid denna tid (även inom rojalistkretsar) som en allmänt oansvarig kvinnojägare och Silvia uppfattades som ytterligare ett bevis för hans likgiltighet inför den svenska monarkins framtid.
- Det var länge oklart hur det svenska folket ställde sig i saken. Om han skulle accepteras som kung måste han också bete sig som en kung, d v s uppfylla förväntningarna. Så småningom genomfördes faktiskt opinionsundersökningar om saken. En sådan visade att 91 procent av svenskarna ansåg att kungen borde gifta sig av kärlek hellre än statskäl.
- Det var oklart för dem båda om Silvia var förmögen att klara av rollen som drottning. Urvalet till sådana officiella positioner har genom tiderna visat sig ske under beklämmande socialdarwinistiska former, endast de för uppgiften mest lämpade överlever. Silvias åsikter om äktenskap var dessutom mycket högstämnda: Äktenskap ingicks för evigt – eller inte alls. Kunde de leva upp till kraven?
- Silvia var faktiskt 33 år. Kanske för gammal för att föda barn? Det finns uppgifter om att hon var tvungen att låta sig ”graviditetstestas” som ett villkor för giftermålet. Det skall ha skett tre gånger eftersom hon de första två gångerna hade en urinvägsinfektion.²

Ännu 1969 reflekterade Carl Gustaf faktiskt över att gifta in sig i något europeiskt kungahus, med en viss brist på entusiasm dock:

VJ: Finns det nån prinsessa som det går bra att bli kär i?

CG: Utbudet är inte stort. Man får väl ge sig ut och kämpa i Europa.

(Han skrattar. Jag försöker pressa)

¹ Margit Fjellman. Intervju med prinsessan Sibylla. Året Runt, 1972:38.

² Hänt i Veckan, 1975:45. Citat ur: den finska veckotidningen Wseura. Odaterad.

VJ: Prinsen väntar väl med giftermål till efter trontillträdet – när det föreligger full frihet att välja partner?

CG: Full frihet, det har man aldrig. Det finns alltid en mamma som ska tycka också ...

VJ: Ja men upplever prinsen det som rätt, detta att inte fritt få välja sin hustru?

CG: Lika barn leka bäst. Det tycker grundlagen. Då måste jag också tycka så.

VJ: Men kan man känna som en grundlag?

CG: Nej.

VJ: Gjorde kronprins Harald rätt?

CG: Det är många som är missbelåtna i Norge.

VJ: Hur skulle svenskarna reagera om prinsen gjorde samma sak?

CG: Många skulle ogilla det.³

Mamma Sibyllas inställning under kronprinstiden var att Carl Gustaf inte skulle misströsta över att svenska flickor var uteslutna, det fanns ”så många förtjusande, begåvade och rara flickor ute i världen”. Det gällde bara att hitta dem. I pressen ofta återkommande förslag var prinsessorna Anne av England (1950-), Chantal av gamla kungahuset Bourbon-Parma av Frankrike (1946-), Anne-Marie av Danmark (1946-), Margherita av Rumänien (1949-), Xenia av Preussen (1949-), Friederike Elisabeth av Hanover (1954-) och Caroline av Monaco (1957-); Personer vid hovet favoriserade prinsessan Marie-Christine (1947-), dotter till Leopold III av Belgien; Carl Gustafs faster, drottning Ingrid av Danmark (1910-2000), föreslog grevinnan Desirée von Rosenborg (1955-). Mängder av andra namn framfördes. Om man inkluderade markis- och grevedöttrar var den europeiska högadeln mycket stor.

Carl Gustaf dementerade under ett privat Londonbesök våren 1972 att han kunde tänkas gifta sig med en ”vanlig” flicka: ”Monarkin som institution har i Sverige en annan struktur än i Norge. Jag tror inte att ett sådant val vore helt lyckligt. Jag är fullt medveten om att jag p g a min ställning har att böja mej för vissa – ibland oskrivna – regler.”⁴ Oklart vilka oskrivna regler som avsågs. Det som framfördes som kritik mot Silvia var att hon saknade kunglig eller ens adlig bakgrund och att hon var för gammal. Hovet (=hovadeln) var mest oroligt för Silvias bakgrund. Om glansen falnade kring hovet skulle de förlora arbetet. I efterhand kan man väl säga att de snarare borde ha oroat sig för Carl Gustaf.

I början av 1974 tvekade Carl Gustaf fortfarande om det var en bra idé att gifta sig utanför sin egen krets av högadel:

Jag har fått frågan om jag kommer att välja någon i ”mina egna kretsar”. Den frågan kan jag inte svara på ännu. Men jag kan säga så mycket som att jag inte kräver att den jag skall gifta mig med har en viss bakgrund! Det är samma sak med mitt umgänge. Jag blir vän med vem som helst. Men en sak kräver jag: lojalitet. Med lojalitet menar jag att man skall kunna säga alla sorters sanningar till varandra. Och man skall ställa upp för varandra jämt. Vänskap och kärlek kräver fullständigt förtroende. Mina vänner har alla den egenskapen: lojalitet.

När det gäller bakgrunden hos den kvinna jag gifter mig med, kan jag säga följande: Det underlättar om hon kommer från kretsar som är vana vid ett liv som liknar det jag lever. Dvs ett liv som är ganska ceremoniellt. Det vore nog orätt att välja en kvinna som inte har vant sig vid ett sådant liv.

³ Stefan Anghé. Kronprinsen mot väggen i exklusiv intervju. Vecko Journalen, 1969:17.

⁴ Svensk Damtidning, 1972:16.

Naturligtvis ska en kvinna kunna välja [mellan karriär och hemarbete]. Men i mitt speciella fall kommer det att krävas av henne att hon stannar hemma och sköter hemmet. Plus alla officiella uppdrag. Därför tror jag inte att hon kommer att få tid till något annat. Jag kan nog ärligt säga att jag dessutom personligen föredrar att min fru stannar hemma. Förklaringen är enkel: Jag kommer att vistas utanför hemmet en större del av min tid, eftersom jag kommer att ha många representationsuppdrag. Det gör att jag inte kommer att kunna ägna mig åt mina barn, om jag får några, så mycket som jag skulle vilja. Därför får det bli min hustrus uppgift – trots att jag givetvis kommer att göra min insats när jag är hemma! Det kommer med andra ord att bli en naturlig sak att jag hjälper till med omsorgerna om hem och barn när jag kan, men jag kommer inte att få så mycket tid över till det som jag kanske skulle önska.⁵

Det förefaller ha gjorts åtminstone ett seriöst försök att ”gifta bort” Carl Gustaf. Detta gjordes av Carl Gustafs släkting lord Louis Mountbatten (1900-1979) som till ett av hans besök, förmodligen 1963, även hade bjudit in några lämpliga äktenskapsämnen. Inget kom dock ut av detta. Intresset för att så snabbt som möjligt efter utbildningen gifta bort Carl Gustaf påstås ha berott på en rädsla från hovet för de ”republikanska anstormningarna”. En vacker fru och en baby skulle öka monarkins popularitet. Bakom kodspråket döljer sig nog Gustaf VI:s farhågor.

*

Eftersom Silvia inte hade några anor måste hon helt leva på sina meriter. Dessa var:

- Hon talade flera språk med varierande skicklighet: (1) Portugisiska med brasiliansk accent. (2,3) Tyska (högtyska) och spanska; båda språken en smula litterärt som den översättare hon faktiskt var. (4) Svenska med tysk accent. Hennes grammatik och ordförråd har fått mycket kritik. Uppenbarligen höll hon inte på tillräckligt länge med sina svenskstudier. (5,6) Engelska och franska med ungefär gymnasiekompetens vilket räcker för en allmänt hållen konversation. (7,8) Ibland nämns även italienska och teckenspråk. Hon har aldrig studerat italienska men hon har vistats en del i landet. Ett tag följde hon undervisningen i teckenspråk på Manillaskolan.
- Hon hade dels arbetat som kontorist (sekreteraruppgifter), dels som chefsvärdinna (administration), dels som vice protokollchef (marknadsföring): (1) Som kontorist hade hon grundläggande sekreterarkunskaper, d v s kunde skriva maskin och hålla ordning på uppgifter. (2) Som administratör avancerade hon till projektledare: Upprätta tidsplaner och checklistor; därefter ”starta nedräkningen och vara beredd på allt!” Hon var känd för att inte tappa huvudet även om inget gick som det skulle – utan att alltid kunna improvisera fram en lösning. (3) Som marknadsförare krävs bland mycket annat presentationsteknik och ”scenvana”. Silvia 1972 var fortfarande spontan. Det var hon inte längre 1976. Då handlade allting om effekten på auditoriet.

Yrkesmässigt var Silvia således en pr-kvinna, projektledare, säljare och kommunikatör. Varför ville Carl Gustaf ha just henne? Ingrid Hedström kommenterade 2004 saken:

Att Silvia Sommerlath välkomnades där Erika Patzek [miljonärsdotter, gift med Sigvard Bernadotte 1934-1943] frystes ut beror inte bara på att Europas hov fått mer

⁵ Susanna Kaufman. Kungen till Vecko Revyn om sin blivande hustru: Det enda som är viktigt är att vi älskar varandra. Vecko Revyn, 1974:7.

sinne för romantik. Det handlar om kungliga strategier för en tid då monarkin gått in i underhållningsbranschen, då dess överlevnad hänger på folklig popularitet i stället för på allianser med utländska furstehus och stöd från kyrkan och militären. Då är det viktigare att göra sig bra på bild och vara socialt kompetent än att ha blått blod och furstliga anor.

Därför är trenden densamma i hela Europa. Europas manliga tronföljare väljer sina blivande drottningar ur medelklassen, bland yrkeskvinnor i 30-årsåldern med livserfarenhet i bagaget.

– Kungahusen i Europa är i färd med att skaffa sig en ny legitimitet, säger norske statsvetaren och förre hovtjänstemannen Carl-Erik Grimstad.

– Det räcker inte längre att bara gå in med sin hatt och sin blomsterbukett och nicka och gå ut. Man måste kunna framföra ett tal, man måste kunna förhålla sig till massmedierna, man måste kunna uttrycka förnuftiga synpunkter om saker som fred och fattigdom.

...

Men ännu viktigare för kommande kungliga äktenskapsstrategier blev den svenske kungen Carl Gustafs giftermål med Silvia Sommerlath 1976. Det råder inget tvivel om att ”det svenska experimentet” följdes med stort intresse av övriga europeiska kungahus, säger den danske historikern Claus Björn, lektor vid Köpenhamns Universitet.

– Och det svenska experimentet har ju visat sig vara mycket lyckat som bidrag till monarkins fortsatta existens i Sverige, konstaterar han.

I själva verket hade den vackra OS-värdinnan Silvia Sommerlath de perfekta kvalifikationerna för att bli drottning i en modern mediemonarki – fotogenisk, språkkunnig, socialt kompetent och van att handskas med stora evenemang.

...

Många av Europas ingifta prinsessor kommer också från andra länder än sina makar. Claus Björn är ”helt övertygad” om att även detta bygger på en medveten strategi, åtminstone för det danska kungahuset vars prinsar hämtat sina brudar så långt bort som Hongkong och Australien. Att välja en maka från Danmark skulle skapa problem som man slipper med en maka från utlandet. En utlandsfödd prinsessa har ingen dansk familj som kan tala ut i veckopressen, ingen dansk hemstad som känner sig ha särskilda anspråk. Hon kan stå över det danska samhället och helt gå upp i sin roll som prinsessa för alla danskar.

I Norge däremot har kronprinsessan Mette-Marits släktingar och gamla bekanta vållat problem.

– Sverige kommer att få samma problem om han bodybuildern nu ska gå in i kungahuset, spår Carl-Erik Grimstad.⁶

De engelska ”kungaexperterna” Andrew Norton och Harold Brooks-Baker uttalade sig några år efteråt om orsaken till att det gick så bra för Silvia: ”Hon tycks vara född med de egenskaper som en kunglig person som ständigt står i blickpunkten måste ha. ... Hon var

⁶ Ingrid Hedström. Skönhet viktigast för kungliga brudar. Dagens Nyheter, 2004-05-13.

äldre, mera mogen, visste vad som väntade henne [och] handleddes föredömligt av Alice Trolle-Wachtmeister m fl. Carl Gustaf fick en, om man jämför med de engelska kungabarnen, tämligen okunglig uppfostran. [Prins] Charles var uppfostrad på det gamla sättet utan någon mänsklig värme, han skulle synas men inte höras. Det räckte inte att [i likhet med Diana Spencer och Sarah Ferguson] vara adel och överklass, att vara drottning är att vara ensam.”⁷

Silvia tyckte det var bra för självförtroendet att ha klarat av studentexamen och yrket. Yrket var mycket viktigt för henne. Varje gång hon fick frågan om hur det kändes att ge upp sina yrkesambitioner svarade hon ”Jag ger inte upp arbetet, jag bara byter arbete.” Om hon inte gift sig med Carl Gustaf skulle hon ha fortsatt arbeta, förmodligen inom det ”olympiska” området. Det motsvarade hennes krav på idealism. Varken då eller senare verkar hon ha varit helt bekväm med drottningrollen. Hon uppfattade den växelvis som ett yrke, ett kall, en symbol och ett estetiskt förhållningssätt. Hon ville förbli den hon var. Och vem var hon? 1977 ställde hon upp på en personlig intervju – här i svensk översättning:

Fråga: Veckojournalen hade i många år en serie som hette ”Självporträttet” med frågor som gick tillbaka till ett slags ”frågeformulär” som sammanställts av Marcel Proust. Här följer ett urval bland dem:

Fråga: Vilket är det värsta ni kan föreställa er?

Svar: När människor gör mig besviken. Och den misstänksamhet som följer på det.

Fråga: Vilka fel hos andra har ni svårast att överse med'?

Svar: Om någon missbrukar mitt förtroende.

Fråga: Vilken romanhjälte tycker ni bäst om?

Svar: Egmont (i Goethes drama om den nederländske frihetshjälten som avrättades av spanjorerna 1568). [Egmont är ett porträtt av det dystra öde som drabbar en man som litar på omgivningens välvilja.]

Fråga: Vem är er favorithjältinna från det verkliga livet?

Svar: Det finns många. I princip vill jag säga människor som engagerar sig starkt i en humanitär uppgift och är beredda att fullgöra den även till ett mycket högt pris,

Fråga: Er favorithjältinna i litteraturen?

Svar: Ifigenia på Tauris (också ett skådespel av Goethe, på det klassiska temat om Agamemnons dotter som blir prästinna på Tauris och senare når personlig lycka genom bl a absolut sanningskärlek. Måtte alla litteraturexperter förlåta denne förenklade framställning!) [En korrektare beskrivning är att Ifigenia offras av familjen för det allmännas bästa.]

Fråga: Er favoritmålare?

⁷ Svensk Damtidning, 1993:10.

Svar: Bröderna Hubert och Jan van Eyck (flamländska målare från slutet av 1300- och början av 1400-talet). Jag bad särskilt om – under besöket Belgien – att vi skulle se på deras verk i Gent. Som ung flicka hade jag sett deras konstverk i Gent och det var ett outplånligt minne. Det var en stor upplevelse för mig att återse dem (däribland ett berömt altare) i stadens katedral.

Fråga: Vem är er favoritkompositör'?

Svar: Ludwig van Beethoven. (Intervjuaren: ... (mumlande) där gissade jag fel.

Drottningen: Jaså. vem hade ni trott då? Mozart, kanske?

Intervjuaren: Nja, jag tänkte snarare på Bach.

Drottningen: Jovisst. Bach också. Men han är mycket svår. Jag kan bara uppleva honom när jag är i vissa stämninglägen. Beethoven kan jag alltid njuta av. Så känner jag det.)

Fråga: Vilka egenskaper föredrar ni hos en man?

Svar: Jag föredrar inte särskilda egenskaper hos en man – men däremot hos en människa. Jag föredrar människor som kan respektera sina medmänniskor. Det är mycket svårare än det låter, kräver mycket mer. Det är en fråga både om känsla och kunskap. Egenskapen kräver förmåga att kunna hålla tillbaka sin egen person och personlighet, att respektera andra. Men det är ett krav som jag ställer på mig själv lika väl som på andra.

Fråga: Vilken dygd föredrar ni?

Svar: Vilken av de sju? (Drottningen talar här om de sju s k kardinaldygderna, från antikens Grekland måttlighet, tapperhet, vishet och rättrådighet plus kristendomens huvuddygder tro, hopp och kärlek.) Jag tycker att de går hand i hand – kan man egentligen skilja på dem? Hur skulle ni svara själv?

(Intervjuaren: ... kanske att vara sanningstrogen.

Drottningen: Jovisst – men räcker det med att bara vara sanningstrogen? Räcker det som en isolerad dygd?

Intervjuaren: Tja. det kan ju bli en hårfin gräns till taktlösheten ...

Drottningen: Ja, just det!)

Fråga: Vad tycker ni bäst om att göra?

Svar: Att umgås med människor. Det är det som bereder mig den största glädjen.

Fråga: Vilket är det dominerande draget i er karaktär?

Svar: Det är svårt att svara på. Säger jag något positivt så låter det som självberöm.

Fråga: Vilken färg, föredrar ni?

Svar: Grönt. Rent allmänt pastellfärger.

Fråga: Vilken blomma?

Svar: Liljekonvalje. Oj, förresten. Nu får jag nog bara liljekonvaljer i fortsättningen ...

(Intervjuaren: Vi kan väl säga bland annat liljekonvaljer.

Drottningen: Ja tack!)

Fråga: Vilken fågel?

Svar: Kolibrin.

Fråga: Vem är er favoritförfattare?

Svar: Schiller och Goethe läser jag gärna. Detta bara för att nämna ett par. Och så Selma Lagerlöf förstås, t ex Gösta Berlings saga.

Fråga: Vem är er hjälte i det verkliga livet.

Svar: Svårt att säga. Jag har beundrat t ex Albert Schweitzer men jag skulle inte kalla honom 'min hjälte.

Fråga: Vilka historiska personer tycker ni sämst om?

Svar: Ärligt sagt: väldigt många!

Fråga: Vilken talang skulle ni vilja ha?

Svar: Jag skulle gärna vilja spela musik.

(Intervjuaren: Jo, men man har sagt mig att Ers Majestät spelar mycket bra. Piano, till exempel.

Drottningen: Tja, till husbehov – men jag skulle önska att jag kunde spela bättre!

Intervjuaren: Ni spelar orgel också, inte sant?

Drottningen: Nej, det är min bror som gör.

Intervjuaren: Det fanns spekulationer i västtyska tidningar att ni skulle spela orgel på ert eget bröllop.

Drottningen: Festligt! Är det verkligen möjligt? Det hade väl varit lite svårt rent tekniskt!

Drottningen har mycket roligt åt tanken.)⁸

Kanske inte helt lättolkat för omgivningen. Det där sättet att slänga sin karaktär i ansiktet på folk slutade hon också snart med. Trots det upplevde henne många personer ur hovet som djupt provocerande. Inget tycktes egentligen bringa henne ur fattningen: ”Rampfeber? Det hade jag inte ens inför mitt bröllop.”⁹ – ”Nervös? Nej, det har jag aldrig varit. Jag vilar i mig själv på något sätt. Om det nu beror på gener, karaktärsdrag eller en fin barndom.”¹⁰ Kände hon sig inte som askungen i alla fall? Nej, hon kände sig som drottning av Sverige. ”Att bli drottning skrämde mig inte. Jag tyckte om tanken på en förpliktelse som varade livet ut. Det finns inga kortsiktiga mål i mitt arbete, ingen början eller slut. Jag tror på mitt öde.”¹¹

Hennes far: ”Silvia har en järnhård självdisciplin. Hon visar aldrig om hon är trött eller ledsen och ser helst positivt på tillvaron.”¹² En journalist: ”Hon är strängt uppfostrad och har en stark självdisciplin och höga ambitioner.”¹³ Silvia själv: ”Jag har ett livligt temperament men har lärt mig självdisciplin. Att ha en negativ inställning tror jag är destruktivt.”¹⁴ Enda gångerna omgivningen har sett Silvia svikta är under graviditeterna. Efter ett statsbesök i Belgien 1977 var hon så trött att hon fick ligga till sängs ett par timmar.¹⁵ Tidningarna påstod hon svimmat i broder Ralphs armar men det tillbakavisade Silvia indignerat. ”Det skulle han allt tyckt om!” Det förefaller ha funnits en tävlan mellan syskonen om vem som tålde mest. Ett statsbesök till Västtyskland 1977 fick skjutas upp och när det ägde rum 1979 kroknade hon efter 150 handskakningar och fick fortsätta sittande. Vid ett besök i Heidelberg 1982 ska hon ha tappat fattningen inför alla människor som trängdes omkring henne.¹⁶ Prinsessan Christina har ryckt in ett par gånger när Silvia varit gravid eller alltför förkyld för att komma upp ur sängen. Annars har hon ställt upp även när hon varit gipsad och gått på kryckor. (Det inträffade efter en olycka i Storlien vintern 1990. Carl Gustaf körde snöscooter. Silvia och barnen tolkade. Hon föll, skadade korsbandet och gick med krycka nästan ett år.) Silvia har samma inställning som drottning Louise ”En kunglig person bör vara frisk eller död”.

Någonstans på vägen hade Silvia även lärt sig första hjälpen. När riksmarskalk Sten Rudholm under en julmiddag på Djurgården 1997 fick hjärtstillestånd lyckas hon hålla liv i honom med hjärt-lung-metoden till dess ambulansen anlände.

*

Silvia kom att ha en mycket kluven inställning till massmedia. De var nödvändiga men ett hot. Uppståndelsen omkring kronprinsessan Victorias födelse den 14 juli 1977 lyckades hon få till en konspiration att beröva henne sinnesfriden och privatlivet: Man ville ha en bild av en hetsad människa på väg till sjukhuset. ”Och man publicerade min sjukjournal trots att kroppen liksom själen måste få vara min egendom.” Publiceringen gick till så att vid den presskonferens som hölls av förlossningsläkaren lyckades en Expressenfotograf ta sig bakom läkaren och fotografera av journalen. Publiceringen anmäldes av en privatperson till JO som lade ned ärendet. Någon bild av en hetsad Silvia blev det heller aldrig eftersom hon

⁸ Michael Jägerblom. En dag med drottning Silvia. Vecko Journalen, 1977:14.

⁹ Michael Jägerblom. En dag med drottning Silvia. Vecko Journalen, 1977:14.

¹⁰ Lasse Granestränd. Drottning Silvia saknar att kunna vara spontan. Dagens Nyheter. 2009-03-22.

¹¹ Christine Samuelsson. Silvia - Drottningen. Svensk Damtidning, 1981:15. [Intervju med drottning Silvia.]

¹² Svensk Damtidning, 1976:48.

¹³ Christine Samuelsson. Silvia - Drottningen. Svensk Damtidning, 1981, nr 15. [Intervju med drottning Silvia.]

¹⁴ Christine Samuelsson. Silvia - Drottningen. Svensk Damtidning, 1981, nr 15. [Intervju med drottning Silvia.]

¹⁵ Svensk Damtidning, 1977:14.

¹⁶ Svensk Damtidning, 1985:4.

transporterades till sjukhuset iförd sin blonda peruk och solglasögon och ingen av fotograferna kände igen henne.

Flera liknande incidenter följde. Liksom prinsessan Christina före henne ville Silvia uppskattas för vad hon gjorde för Sverige, inte för sitt utseende och sina kläder. Onsdagen den 21 november 1979 var hon på sitt första egna representationsuppdrag för att inviga det nya barnblocket på Uppsala Akademiska sjukhus. Stora skaror av personal, föräldrar, barn och andra intresserade hade samlats vid barnblockets entré för att se en skymt av henne. Silvia förklarade utan större ceremoniell barnblocket invigt, det var hennes första offentliga tal, tog emot en obligatorisk blombukett av en härför avdelad tös och visades runt på avdelningarna. Nyhetsvärdet bedömdes som mycket ringa. Landstingets personaltidning och Uppsala Nya Tidning var där. Däremot ingen rikstidning eller veckotidning. En tid senare protesterade Silvia mot behandlingen i en intervju som är lika omskriven som den är svårlokaliserad, att tidningarna var mera intresserade av hennes hattar än av hennes plikter som drottning – mera av vad hon hade på huvudet än i det.

Originalintervjun¹⁷ är inte fullt så personfixerad. Hon ville gärna att tidningarna tog tillfället i akt att berätta något om den verksamhet som invigdes också. Man får dock en känsla av att det var självförvällat. Det har alltid varit roligare att titta på Silvia än att lyssna till henne:

En intensiv kärleksaffär inleddes för tio år sedan. Silvia sade ja till kungen, men fångade framför allt folkets kärlek. Denna knivskarpa intelligens, detta geni i marknadsföring som begrep att monarkin jobbar i lyckobranschen, räddade det svenska kungadömet. Eller ersatte det snarare med en drottningmonarki. ... Populariteten är inget som växer av sig själv. Drottningen är spontan och varm som en moder och hushållar lika kallt med resurserna. Aldrig en antydning om emanciperade intressen. Med all energi går hon in för en drottningens gammaldags borgerliga uppgifter ... plikten, familjen och barnen.¹⁸

Vitalitet, livsglädje och entusiasm var inga drottningdygder. Men detta drottning Silvias nya grepp om den kungliga kvinnorollen – senast betonat i jubileumsboken Bilder ur mitt liv – förklarar också en popularitet som är ut och är in, gjort henne till den kvinna svenskarna beundrar mest vid sidan av Astrid Lindgren.¹⁹

Det geniala med drottningens framtoning är att hon lyckas både vara ”i tiden” och samtidigt väcka associationer till en närmast arketypisk bild av hur en drottning skall se ut och vara; som i sagan som i litteraturen. Det frasar om hennes klänningar och det gnistrar i smyckena och de sköna ögonen lyser rakt igenom vilket dunkel som helst. Det är så en drottning skall vara och det är så vår drottning är.²⁰

Silvia [Sommerlath], 91-68-92, storlek 38, längd 165 cm och med 39 i skonummer kom, sågs och segrade.²¹

Alice Trolle-Wachtmeister drog sig till minnes Silvias första tid: ”I flera år var hon på omslaget till olika tidningar, och hon brukade undra om inte människor skulle tröttna på hennes ansikte. Det fanns personer som dyrkade marken där hon gick, och kvinnor skulle klä

¹⁷ Kerstin Vinterhed. Intervju med Silvia. Dagens Nyheter, 1979-12-23.

¹⁸ Kerstin Hallert. Drottningmonarkin. Svenska Dagbladet, 1986-06-15.

¹⁹ Kerstin Hallert. Kungliga distansens historia. Svenska Dagbladet, 1993-12-19.

²⁰ Mats Gellerfelt. Älskarna fler för varje år. Svenska Dagbladet, 1993-12-19.

²¹ Svenska Dagbladet, 1993-12-19.

sig som hon, med 'Silviasjalar' och 'Silviaturbaner'. Det blev en personkult, och många soldater hade drottningens porträtt i sina skåp. ... Hon blev 'Silvia' med hela svenska folket, något som aldrig hänt tidigare i kungliga sammanhang i Sverige.”²²

*

Som drottning lade Silvia ned mycket tid på utseendet. Det ingick ju så att säga i yrket. I början var det nödvändigt att fläta in löshår. Efter ett par år behövdes det inte längre. ”Hennes Majestäts hår är underbart att arbeta med. Det har sådant liv och sådan elegans, säger hennes frisör Björn Axén och kammar det gärna i flåtor, valkar, chinjonger.”²³ – ”Jag rättar frisyren efter drottningens smycken och klänningar. Drottning Silvia har rena och vackra drag, som jag gärna framhäver genom att svepa upp håret vid sidorna.”²⁴ Till vardags var Silvia sparsam med sminket. Till fest var det professionellt dock utan märkvärdigheter.²⁵ Hon fick regelbundet ansiktsbehandling på Dahlstrands skönhetsinstitut. Annars var det måttlig motion, torrborstning, växeldusch och vare sig alkohol eller tobak. Detta räckte långt men 1993 fyllde hon 50 år. Vid ett besök i Brasilien november 1994 lät hon plastikerera sig:

Svensk Damtidning har talat med tre plastikkirurger som noga tittat på de senaste bilderna av drottningen. Alla tre är överens. Hon har opererat bort överskottshud ”hänget” på ögonlocken, hon har tagit bort en bit av nästippen, och ”lyft upp” näsan och hon har troligen opererat bort mjukdelar av hakan för att ge den en ny linje.²⁶ ... Justeringen gjordes under november månad [1994], det tar sedan mellan ett halvt och ett år innan ansiktet har ”lagt” sig. Huden ser spänd ut men det beror på svullnader. Förmodligen har hon även sprutat in fett i linjerna mellan ögonbrynen.²⁷ [Enligt obekräftade uppgifter skall operationen av hakan ha skett redan 1986 eller 1991. Fotografier som studerat bilder av Silvia förnekar dock att så är fallet.^{28,29}]

Skönhetsoperationerna förefaller sprungna ur den intensiva koncentrationen på utseendet. Hennes kroppsuppfattning verkar ha rubbats. Målaren Frank (?) Jakobsson som våren 1994 skulle göra ett 50-årsporträtt anmärkte efteråt att drottningen inte tyckte om sina knän, ansåg sig ha för stora fötter och även klagade över smala ben. Han gjorde benen tjockare och placerade en blomsteruppsättning framför. Anletsdragen blev så diffusa att hon var svår att känna igen. Något lyckat porträtt var det inte.³⁰ Det finns också ett halvporträtt av Fritz Jakobsson från samma tid – förmodligen baserat på fotografier. Silvia stirrar rakt fram och ser en smula aggressiv ut. Eventuellt är det samme konstnär.

2004 följde hon upp med Botox-behandlingar.³¹ Dessa går ut på att spruta in ett nervgift som försvagar muskulaturen och på så sätt slätar ut rynkorna. En behandling kring munnen 2007 blev så olycklig att en journalist tyckte hon liknade batmanskurken ”Joker”. Detta gav upphov till en mängd öknamn på även de andra familjemedlemmarna. (Carl Gustaf var redan Knugen.

²² Lundgren, 2013.

²³ Svensk Damtidning, 1979:40.

²⁴ Svensk Damtidning, 1982:3.

²⁵ Svensk Damtidning, 1980:2 & 1983:16.

²⁶ Monica Wadsted. Silvia har gett sig själv ett yngre ansikte. Svensk Damtidning, 1995:3.

²⁷ Svensk Damtidning, 1995:5.

²⁸ Året Runt, 1991:25.

²⁹ Cecilia Hagen. Bilaga om Silvia: Drottningen. Expressen, 1989-08-06.

³⁰ Expressen, 1994-03-24.

³¹ Erik Pettersson. Här gör Silvia sina plastikoperationer. Expressen, 2004-10-29.

Barnen blev Hakan, Gaffeln & Ciggen.) Dessbättre försvann effekten efter ett halvår. Det finns även kommentarer att hon för sin ålder är onaturligt mager.

Nästa försök av målaren Urban Larsson inför 70-årsdagen var mera porträttligt men särskilt drottninglik ser hon inte ut. Larsson upplevde henne under sittningarna som varm, karismatisk och vänlig. Så framställs hon dock inte i porträttet. Där ser hon avvaktande och en smula stukad ut. I handen håller hon en vit orkidé ur bröllopsbuketten. På väggen bakom henne hänger ett porträtt av drottning Victoria av Baden. På ett bord bredvid ligger fyra böcker i färgerna vitt-rött-blått-grönt, Frankrikes och Brasiliens flagga, med titlar om Silvias organisationer Childhood, Silviahemmet, Kungaparets bröllopsfond & Mentor. Porträttet ingår i Gripsholms porträttsamling och avtäcktes den 11 juni 2013.

*

Efter bröllopet lät Silvia sy upp en mängd kläder för statsbesök och eriksgator. Det var viktigt med god kvalitet i tyget så att kläderna inte skrynklades när hon satt långa stunder. Det innebar helsiden eller fint ylle. Väst, kjol, jacka och hatt syddes upp i samma gärna mönstrade tyger. Så mycket som möjligt av garderoben skulle gå att kombinera. Mest omskrivna blev hattarna. Silvia: ”Jag älskar hattar. Jag gömmer mig bakom dem.”³² Hattarna skulle vara färgstarka, gärna i ton med klänningen eller kappan. Accessoarer som skor, handskar och väskor var däremot mestadels beiga, vita eller svarta. I början styrde Carl Gustaf som ville ha klassiskt snitt på det mesta. Efter ett tag tog Silvias mera lössläppta stil över. Det slutade i en kompromiss. Prêt-à-porter ändrades av affären för att sitta perfekt. Galakläder syddes upp av drottning Margarethes skräddare Jörgen Bender. Carl Gustaf lade ned mycket egna pengar på Silvias kläder, pälsar, väskor o s v. Det måste både vara och se dyrbart ut. Annars tyckte omgivningen det verkade futtigt. Bäst trivdes hon i helveckade helsidenkjolar. Smyckena var mycket viktiga.

Hon och någon hovdam kunde länge röra sig fritt. Hon blev naturligtvis igenkänd, man neg eller lyfte på hatten, men hon lämnades ifred. När hon shoppade fick hon råd av omgivningen om bästa köp. Expediterna var ibland villrådiga om hon skulle betala fullt pris men det skulle hon. Ibland hade hon en svans av nyfikna barn efter sig. Den ständiga uppmärksamheten tycks ha påverkat henne: “In the beginning I wondered how the Swedish people, who are so advanced, could accept the idea of a monarchy. I've learned that the feeling for the monarchy is very deeply imbedded. The people not only accept the royal family but love it. And they accept you as a person. We are symbols for the country, a strong means of unifying the people.”³³

³² Svensk Damtidning, 1978:44.

³³ John Duka. Royal Couple: Private Lives in Public Eye. The New York Times, 1981-11-23.